

CZŁOWIECZEŃSKI (28) *ai*

o oraz *oba e jasne*.

sg m G człowieczeński(e)go (2). ◊ *A* człowieczeński (1). ◊ *f N* człowieczeńska (3). ◊ *G* człowieczeński(e)j (5). ◊ *A* człowieczeńską (2). ◊ *I* człowieczeńską (1). ◊ *L* człowieczeński(e)j (1). ◊ *n G* człowieczeński(e)go (1), ◊ *D* człowieczeński(e)mu (1). ◊ *A* człowieczeńskié (3); -é (1), - (e) (2). ◊ *I* człowieczeńskim (1). ◊ *L* człowieczeńskim (2). ◊ *pl G* człowieczeńskich (2). ◊ *A subst* człowieczeński(e) (2). ◊ *L sg n skost* po człowieczeńsku (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

Przymiotnik od „człowiek” lub „człowieczeństwo”:

a. *Człowiekowi właściwy, swoisty, podobny, taki jak u człowieka, godny człowieka* (19) : *poirzy na Iefufa miłe⁸⁰/ [...] onci zacię krewkość i ciało człowieczeńskie s czyftei panny przyiał MurzHist F, K2v; Vřly máyą człowyczeńskie á káždy z nich yeft głuch LubPs dd4v, N3v, X3v marg, aa; iáko ieft niewierność okrutnego Amuráthá zniewoliá wiele krześciánřtwa/ y ná tym ieft (co Bog vchoway) áby nam [...]/ nád obyczay człowyczeńskie [...] poczynił BielKron 244, [85²]; RejAp 42; RejPos 88, 90, 91v [2 r.], 101v; BialKat 328v; Słowo skrocone. To fię rozumieć może ábo o słowie wćielonym/ ktore fię wynifczywřly y řkroćiwřly do przyięcia náture człowyczeńskiey/ ořtátki Izraělskie zbáwiło. Abo o słowie y zakonie Moyzeřzowym WujNT 557, 440.*

W charakterystycznych połączeniach: człowieczeńskie (-i, -a) ciało (3), krewkość (2), natura (3), obyczaj, przyrodzenie (2).

Szereg: »ziemski i człowieczeński« (1): Bo gdy fię też w tym z řtrony rzeczy potocznych ziemskie/ y człowieczeńskie nie pořtrzeże/ áżci też y w Boskich/ niebieskich/ duchownych będzie musiał řzwánowáć: *CzechEp* 163.

Wyrażenie przyimkowe: »po człowieczeńsku« (1): A niepoczłowyczeńsku ieftem od nich řřácowan/ ták iż by řnadz řnádnie mógl przeliczyć kořci moie/ á nie wćieřlywřly řie tem/ řrogiem wzrokiem zágládaia czem by ieřřce mogli vdręczyć mię. *RejPs* 32.

b. *Do człowieka należący jako część składowa jego organizmu fizycznego albo przymiot lub element jego psychiki* (7) : *Vřtrzeřelř řie też řpráwy chodzącey w cyemnořci/ Ktorá duch zły zářlepya człowycze krewkořci (marg) Iák częřto kroć zářlepia krewkořć człowyczeńskie. (-) LubPs V, Z3, Z3v, ee; BibRadz I 1d; RejPos 88v, 313v marg.*

c. *Pochodzący od człowieka* (1) :

Szereg: »nie człowieczeński ani řwiata ale niebieski a boski« (1): gdy okazał [Jezus] Doktorom onym řydowskim w bořnicy ich/ nie człowieczeńską ani řwiáthá tego/ ále práwie niebieską á Boską náukę řwoie/ w młodořci řwoiey. *RejPos* 69v.

d. *W człowieku będący, z człowiekiem złączony, związany* (1) : *Ian Krzćiciel okázáby to miał/ iż Pan Chriřtus Bogiem ieft y z řtrony człowyczeńřtwa řwego : ářięci oto tu zář człowyczeńskie to Bořtwo iego/ o ziemię práwie vderzył: ziemiá ie/ bo podnořkiem nog Bořych vczyniwřly. CzechEp* 170.

Cf CZŁECZY, CZŁOWIECKI, CZŁOWIECZY, LUDZKI, NIECZŁOWIECZEŃSKI